

KUMUKUM
KUMUKUM
KUMUKUM
KUMUKUM

KUMU KUNSTIMUUSEUM
KUMU ART MUSEUM

EESTI KUNSTIMUUSEUMI TOIMETISED · PROCEEDINGS OF THE ART MUSEUM OF ESTONIA

ÜHEST SAJANDIST TEISE
KRISTJAN JA PAUL RAUD

FROM ONE CENTURY TO THE NEXT
KRISTJAN AND PAUL RAUD

Kumu kunstimuuseum · Sügiskonverents 2006
Kumu Art Museum · Autumn Conference 2006

ÜHEST SAJANDIST TEISE
KRISTJAN JA PAUL RAUD

FROM ONE CENTURY TO THE NEXT
KRISTJAN AND PAUL RAUD

 EESTI KUNSTIMUUSEUM

KUMU

TALLINN 2008

Esikaanel: Paul Raud. Naise portree. 1911. Eesti Kunstimuuseum

On the cover: Paul Raud. A Portrait of a Woman. 1911. Art Museum of Estonia

Eestikeelse teksti toimetaja / Estonian text revised by Dana Karjatse
Ingliseelse teksti toimetaja / English text revised by Richard Adang
Soome-eesti tõlge / Finnish-Estonian translation by Daila Aas
Saksa-eesti tõlge / German-Estonian translation by Triin Pappel
Eesti-inglise tõlge / Estonian-English translation by Kadi Heinloo
Kujundus / Design by Mari Kaljuste
Küljendus / Layout by Tuuli Aule
Trükk / Printed in Tallinna Raamatutrükikoda

Kumu kunstimuuseum / Kumu Art Museum
Weizenbergi 34 / Valge 1, 10127 Tallinn
www.ekm.ee/kumu

© Eesti Kunstimuuseum – Kumu kunstimuuseum / Art Museum of Estonia – Kumu Art Museum 2008
© Tekstide autorid / Authors of the texts

ISSN 1736-5503
ISBN 978-9985-9927-0-8

Sisukord / Contents

Saateks / Foreword	5
Bettina Baumgärtel (<i>Düsseldorf</i>)	
• Düsseldorf'i koolkond ja selle Baltimaade kunstnikud – kultuuridevahelise suhtluse aspekte	7
• The Düsseldorf School and Artists from the Baltic Countries – Aspects of Cross-Cultural Communication	23
Mart Kivimäe (<i>Tallinn</i>)	
• Kultuurid sümbolismi kultuuris. Ajalooline muutumine ja vendade Raudade modernism	28
• Cultures in the Culture of Symbolism. Historical Change and Modernism of the Raud Brothers	52
Mai Levin (<i>Tallinn</i>)	
• Kristjan ja Paul Raud omaaegse kunsti taustal	54
• Kristjan and Paul Raud against the Background of Contemporary Art	59
Elo-Hanna Seljamaa (<i>Tartu</i>)	
• Mineviku, oleviku ja tuleviku dünaamikast Kristjan Raua vaadetes ja tegevuses	86
• About the Dynamics of Past, Present and Future in the Views and Deeds of Kristjan Raud	106
Tiina Abel (<i>Tallinn</i>)	
• Daamid poolpöördes. Paul Raua naisportreede taustast	109
• Ladies on the Turn. On the Background of Paul Raud's Female Portraits	117
Erkki Anttonen (<i>Helsingi/Helsinki</i>)	
• Soome „Kalevala” illustratsioonid ja Matti Visanti. Pilguheit soome kunstnike varasematele „Kalevala”-ainelistele piltidele	122

• Finnish <i>Kalevala</i> – Illustrations and Matti Visanti. A Glance at Earlier <i>Kalevala</i> Pictures by Finnish Artists	129
Ülo Tedre (Tallinn)	
• „Kalevipoeg” ja tema uurimislugu	131
• <i>Kalevipoeg</i> and Its Story	139
Autorid / Authors	142
Lisa / Appendix	145

Saateks

Kumu kunstimuuseumi tegevuse oluline osa on sügiskonverentsid, traditsioon, mis rõhutab näitustegevuse orgaanilist seost teadustegevusega ja on toeks kogu eesti kunsti uurimisele. Näitused, mida valmistatakse ette mitmeid aastaid, põhinevad tõsisel uurimistööl, nii on väljapaneku koostaja kord arhiiviuurija, kord filosoofi rollis. Kumu suurtest suvenäitustest – mis tutvustavad põhjalikumalt üht väga olulist nähtust või kunstnikku eesti kunstiajaloo – oli esimene Mai Levini kureeritud „Ühest sajandist teise. Kristjan ja Paul Raud” (22.06.–8.10.2006).

Näitusega kaasnes ka sama nime kandev rahvusvaheline teaduskonverents (6.10.2006), mille eesmärk oli uurida laiemalt põhjamaade rahvusromantilist ärkamisaega kujutavas kunstis ning Kristjan ja Paul Raua loomingu käsitlust selles kontekstis. Käesolev kogumik on koostatud konverentsil peetud ettekannete põhjal.

Põhjamaade rahvusromantism – segu ja süntees sümbolismist, akadeemilisest realismist, juugendstiili dekoratiivsusest – elati läbi peamiselt 19. sajandi viimastel aastakümnetel, Soomes ka 20. sajandi alguses. Samasugused ideed ja pürgimused on nii Kristjan kui ka Paul Raua loomingus 20. sajandi algusaastail alanud arengus kuni Teise maailmasõjani välja. Sellel perioodil segunevad modernistlik kunstitunnetus väikerahvastele nii iseloomuliku huviga folkloori vastu, kaasaegsete väljendusvahendite otsing toimub paralleelselt arhailise, igavese otsinguga.

Sirje Helme

Kumu kunstimuuseumi direktor

Foreword

A significant part in the activities of the Kumu Art Museum is played by autumn conferences – a tradition that emphasises the organic relationship between organising exhibitions and scientific work, as well as supporting the study of Estonian art as a whole. Exhibitions, which are prepared several years in advance, are based on serious study. Thus, the compiler of the display has, from time to time, to take on the role of philosopher, or dig through the archives. The first of the Kumu summer exhibitions – which give a thorough overview of an important phenomenon or artist in the history of Estonian art – was „From One Century to the Next. Kristjan and Paul Raud,” curated by Mai Levin (22.06.–8.10.2006).

The opening of the exhibition was followed by an international scientific conference of the same title (6.10.2006), the objective of which was the wider study of national-romanticist awakening in the visual art of the Nordic countries, and the treatment of Kristjan Raud's and Paul Raud's oeuvre in this context. This compilation has been composed on the basis of presentations given at the conference.

National romanticism of the Nordic countries – a mix and synthesis of symbolism, academic realism and the decorativeness of Art Nouveau – was dominant in the last decades of the 19th century, and in Finland also in the early 20th century. Similar ideas and aspirations can be found in the development of the work of both Kristjan and Paul Raud begun in the early years of the 20th century, up to World War II. In this period, the modernist feel for art blends with their interest in folklore, which was very typical of small nations. The search for modern means of expression went on simultaneously with the search for the archaic, the eternal.

Sirje Helme

Director of the Kumu Art Museum

Autorid Authors

Tiina Abel lõpetas 1976. aastal Tartu Ülikooli kunstiajaloolasena, töötanud samast aastast erinevatel ametikohtadel Eesti Kunstimuuseumis. Praegu Kumu kunstimuuseumi programmijuht/kuraator. Peamised uurimisvaldkonnad on olnud 19. sajandi teise poole ja kahe maailmasõja vaheline eesti kunst. On koostanud Kumu vanema klassika püsiekspositsiooni, kureerinud kümneid nimetatud perioodide kunsti käsitlevaid ülevaate- ja isikunäitusi, mh ka näituse „Düsseldorfi koolkond eesti kunstis“ (1980).

Tiina Abel graduated from Tartu University in 1976 in art history, has since held various jobs at the Art Museum of Estonia. Currently the head of programme/curator at Kumu Art Museum. The main areas of research include Estonian art during the second half of the 19th century and the inter-war period. Compiled the permanent exhibition of older Estonian classic art at Kumu, has curated dozens of overview and personal exhibitions about art of the mentioned periods, including the *The Düsseldorf School of Painting in Estonian Art* (1980).

Erkki Anttonen on alates 1996. aastast Soome Riikliku Kunstimuuseumi kujutava kunsti keskarhiivi teadur. Enne seda töötas ta aastatel 1984–1995 Helsingi Ülikooli kunstiajaloo instituudis. Väitekiri „Rahvuslik või modernne. Kunstiline graafika 1930. aastate kunstisüsteemi ühe osana“ ilmus 2006. aastal.

Erkki Anttonen has been working as a researcher at the Central Art Archives of the Finnish National Gallery since 1996. Previously he worked as an assistant at the Art History Department of University of Helsinki between 1984–1995. His PhD thesis *National or modern. Art graphics as part of the 1930s artistic system* was published in the early summer 2006.

Bettina Baumgärtel õppis Bonni ja Berliini ülikoolis kunstiajalugu, arheoloogiat ja filosoofiat. Töötanud Max Plancki Instituudis Roomas ning Inglismaal Courtauldi kunstiinstituudis ja sihtasutuses Mellon Londonis. Tema doktoritöö teema oli Angelika Kauffmanni looming. 1999. aastani töötas Düsseldorfi Kunstimuuseumi graafikaosakonna juhatajana, alates 2000. aastast sihtasutuse Museum Kunst Palast maaliosakonna juhataja. Uurinud nii vanade meistrite loomingut kui ka kaasaegset kunsti. Tema uurimisvaldkonda kuuluvad muu hulgas saksa romantism ja Düsseldorfi koolkond. Koostanud näitusi ja katalooge barokist ning klassitsismist.

Bettina Baumgärtel has been studying history of art, archeology and philosophy at the universities of Bonn and Berlin. Her PhD theses was on the works of Angelika Kauffmann.

Some grants brought her to Italy working at the Max Planck Institute-Hertziana at Rome and to England, working at the Courtauld Institute of Art and the Mellon Foundation at London. Till 1999 she worked as Head of the Print and Drawings at the Kunstmuseum Düsseldorf, from 2000 till now she is the Head of the Painting Department Museum Kunst Palast Düsseldorf. B. Baumgärtel has forthcoming catalogue raisonné on the works by Angelika Kauffmann. She is standing on two feet: old masters and contemporary art. She has done exhibitions and compiled catalogues on barock and classicism.

Mart Kivimäe lõpetas Tartu Ülikooli 1975. a diplomitööga „Inimühiskonna progress J. G. Herderi käsituses”, kaitses 2000. a Tallinna Pedagoogikaülikooli juures doktoritöö „Ajaloomõtlemise kolm strateegiat ja nende dialoogisuhted minevikuga (R. Koselleck – J. Rüsen – E. Nolte). Historismi muutumise, arendamise, ületamise probleemid”. Töötanud 1978–1990 toimetajana kirjastustes (Eesti Raamat, Olion), 1991–2005 teadurina Rahvusvaheliste ja Sotsiaaluuringute Instituudis, olnud lektor erinevate õppeasutuste juures. Peamised uurimissuunad: ajalookultuuri ajalugu ja teooria, historismi probleemialugu, baltisaksa teadustraditsioon, poliitiline kultuurikäsitus.

Mart Kivimäe graduated from the Tartu State University in 1975 with diploma paper *Progress of Mankind after J. G. Herder*, defended his PhD with *Three Strategies of Historical Thinking and Their Dialogue Relations with the Past* (R. Koselleck – J. Rüsen – E. Nolte). *Problems of Changing, Developing and Overcoming Historicism* in 2000 at the Tallinn Pedagogical University. Between 1978 and 1990 worked as editor at publishing houses (Eesti Raamat, Olion), between 1991 and 2005 as researcher at the Institute of International and Social Studies; lecturer at several educational establishments. The main research areas: history and theory of history culture, history of historicism, Baltic German science tradition, political treatment of culture.

Mai Levin õppis 1959–1967 Tartu Ülikoolis. Töötanud Eesti Kunstimuuseumis alates 1961. aastast, olnud teadur, graafikaosakonna juhataja, teadusdirektor; praegu Eesti Kunstimuuseumi peaspetsialist. Koostanud näitusi, avaldanud katalooge, monograafiaid ja teadusartikleid. Näituse „Ühest sajandist teise. Kristjan ja Paul Raud” kuraator ning näitusega kaasneva album-kataloogi koostaja.

Mai Levin studied at Tartu University in 1959–1967. Worked at the Art Museum of Estonia since 1961 as researcher, head of the graphic art department, research director; currently chief expert at the Art Museum of Estonia. Has compiled exhibitions, published catalogues, monographs and articles. Curator of the exhibition *From One Century to the Next. Kristjan and Paul Raud* and compiler of the relevant album-catalogue.

Elo-Hanna Seljamaa õppis 1999–2006 Tartu Ülikoolis rahvaluulet, kirjandust ja ajakirjandust, kaitses 2004. aastal bakalaureuse- ja 2006. aastal magistrakraadi eesti ja võrdleva rahvaluule alal. Peamised uurimisteedad on folkloristika ajalugu ja žanriteooria, tegelenud ka folkloori, folkloristika ja Interneti suhetega. Esinenud mitmetel rahvusvahelistel konverentsidel ja seminaridel nii Eestis kui ka välismaal,

lisaks teadusartiklitele avaldanud kirjutisi kunstist. 2005. aastast töötab sekretärina Rahvusvahelises Rahvajutu-uurijate Seltsis, mis on suurimaid folkloriste ühendavaid erialaorganisatsioone maailmas.

Elo-Hanna Seljamaa between 1999 and 2006 she read Estonian folklore, literature and journalism at Tartu University. In 2004 she had her BA and in 2006 her MA in Estonian and comparative folk poetry. Her current research areas include the history of folklore and the genre theory; she has also examined the relations between folklore, folklore studies and the Internet. She has participated in several international conferences and seminars in Estonia and abroad, and besides research articles published articles about art. Since 2005 she works as secretary at the International Society for Folk Narrative Research, which is one of the biggest specialised organisations uniting the folklorists in the world.

Ülo Tedre õppis Tartu Ülikoolis 1946–1951, lõpetas eesti filoloogina (rahvaluule erialal).

Tööd alustas õpingute ajal Keele ja Kirjanduse Instituudis laborandina. Pärast lõpetamist asus KKI aspirantuuri, väitekirja kaitses 1956, töötas KKI teadurina, vanemteadurina ja sektorijuhatajana kuni aastani 2000, mil siirdus pensionile. On tegeleenud vanema ja uuema rahvalauluga, kombelooga, folkloristika ajaloo, kirjanduse ja rahvaluule suhetega. On Emakeele Seltsi auliige, Akadeemilise Rahvaluule Seltsi liige, EKSi liige; Kalevalaseura ja SKSi välisliige, FFi ja ISFNri liige. On olnud ajakirja „Keel ja Kirjandus” kolleegiumis algusest peale (1957).

Ülo Tedre read the Estonian language and folklore at Tartu University in 1946–1951. Began working at the Institute of Language and Literature during his studies. After graduation continued with an MA course; defended his thesis in 1956; worked as a researcher at the Institute of Language and Literature, then senior researcher and head of department until 2000 upon his retirement. He has examined older and newer folk songs, history of customs, history of folklore, relations between literature and folk poetry. He is honorary member of the Estonian Mother Tongue Society, member of the Academic Folklore Society, member of Estonian Literary Society; foreign member of Kalevalaseura and Finnish Literary Society, member of Folklore Fellows and International Society for Folk Narrative Research. Belongs to the editorial board of the magazine *Keel ja Kirjandus* from the start (1957).